



Правління Національного банку України

ПОСТАНОВА

Київ

Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових
актів Національного банку України з питань готівкового
обігу

Відповідно до статей 7, 15, 33, 38 Закону України “Про Національний банк України”, з метою удосконалення вимог щодо порядку оброблення банкнот (монет) національної валюти та мінімізації ризиків під час здійснення обміну зношених банкнот (монет), отриманих від фізичних та юридичних осіб, на придатні до обігу банкноти (монети) з протиправною метою, Правління Національного банку України **постановляє:**

1. Затвердити Зміни до:

1) Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 25 вересня 2018 року № 103 (зі змінами), що додаються;

2) Правил визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України, затверджених постановою Правління Національного банку України від 03 грудня 2018 року № 134 (зі змінами), що додаються.

2. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на заступника Голови Національного банку України Олексія Шабана.

3. Постанова набирає чинності через один місяць з дня її офіційного опублікування.

Голова

Андрій ПИШНИЙ

Інд. 50

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова Правління
Національного банку України

Зміни до Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні

1. У пункті 4 розділу I:

1) у підпункті 16² цифри “80” замінити цифрами “50”;

2) у підпункті 20 слова “, за винятком значно зношених банкнот” виключити;

3) у підпункті 22 слова “, значного зношення” виключити;

4) у абзаці третьому підпункту 29¹ слова “видалені та/або приховані написи, що позначають сувенірні чи рекламні вироби, та” виключити.

2. У розділі II:

1) абзац перший пункту 41 доповнити новим реченням такого змісту: “Національний банк має право направляти банку акти про розбіжності засобами електронного документообігу Національного банку разом із сканованими супровідними матеріалами.”;

2) у третьому реченні пункту 44 слова “значно зношені банкноти, а також”, виключити.

3. Абзац перший пункту 46¹¹ розділу II¹ доповнити новим реченням такого змісту: “Національний банк має право направляти банку акти про розбіжності засобами електронного документообігу Національного банку разом із сканованими супровідними матеріалами.”.

4. У розділі IV:

1) пункт 54 доповнити новим абзацом такого змісту:

“Під час організації оброблення банкнот автоматизованим способом із використанням обладнання для автоматизованого оброблення банкнот, застосовуються критерії оцінки якості сортування банкнот, наведені в додатку 5 до цієї Інструкції.”;

2) пункт 55 виключити;

3) друге речення абзацу третього пункту 56 виключити;

4) у пункті 58:

у підпункті 1 слова “значно зношені,” виключити;

у першому реченні підпункту 3 слова та цифри “завширшки не більше 10 мм” виключити;

5) пункт 59 викласти в такій редакції:

“59. Національний банк, банки (філії, відділення), інкасаторські компанії/компанії з оброблення готівки відсортовують і пакують окремо банкноти, що вилучаються Національним банком із обігу та належать до категорії зношених.”;

6) у пункті 60 слова “значно зношених та” виключити;

7) у абзаці третьому пункту 61 слово “значно” виключити;

8) у третьому реченні абзацу першого пункту 64 слова «або “значно зношені”» виключити.

5. У розділі V:

1) у підпункті 2 пункту 93 слова «або “значно зношені”» виключити;

2) у підпункті 3 пункту 94 слова «або “значно зношені, невідсортовані”», виключити.

6. В абзаці чотирнадцятому підпункту 14 пункту 124 розділу VI цифри “200” замінити цифрами “500”.

7. У додатках до Інструкції:

1) у відмітці додатка 5 слова та цифри “підпункт 2 пункту 55” замінити словом та цифрами “пункт 54”;

2) примітку 2 додатка 9 викласти в такій редакції:

“² Зазначається “зношені” відповідно до вкладення зношених банкнот.”;

3) у третьому реченні рядка 17 та у п'ятому реченні рядка 18 колонки 3 таблиці додатка 20 слова “супровідній відомості до сумки з готівкою,” виключити.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова Правління
Національного банку України

Зміни до Правил визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та
обігових монет національної валюти України

1. У розділі I:

1) у пункті 1 слово “переказів” замінити словами “виконання платіжних операцій”;

2) у пункті 2:

у підпункті 2¹ слова “нормативно-правовими актами Національного банку з питань організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі та організації готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період” замінити словами та цифрами “Інструкцією щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 22 липня 2014 року № 435 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 24 червня 2016 року № 349) (зі змінами) та Положенням про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 05 травня 2018 року № 51 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 23 травня 2022 року № 104) (зі змінами)”;

у абзаці першому підпункту 6 слово “переказів” замінити словами “виконання платіжних операцій”;

у абзаці четвертому підпункту 8 слова “видалені та/або приховані написи рекламного чи сувенірного характеру, та” виключити;

у підпункті 9 слово “переказів” замінити словами “виконання платіжних операцій”;

3) підпункт 3 пункту 4 виключити.

2. У розділі II:

1) у абзаці першому пункту 5 цифри “, 11” виключити;

2) у пункті 6:

у абзаці першому цифри “, 11” виключити;

у абзаці восьмому слово “переказів” замінити словами “виконання платіжних операцій”;

3) у пункті 7:

підпункт 2 виключити;

у абзаці четвертому цифри “, 11” виключити;

4) пункти 8, 10 викласти в такій редакції:

“8. До зношених банкнот належать банкноти, які мають одну або більше з таких ознак зношення або пошкодження:

1) потертості, часткова втрата фарби на зображеннях, розпушення паперу, втрата папером жорсткості;

2) забруднення, плями, написи, відбитки штампів/печаток, крім штампів або написів про погашення “до обміну”, “неплатіжна” (уключаючи видимі під дією ультрафіолетових променів), площа кожного з яких менше або дорівнює 400 мм^2 , колір яких контрастує з кольором навколишнього зображення або навколишньої незадрукованої ділянки банкноти (за винятком банкнот, зафарбованих спеціальним розчином унаслідок несанкціонованого втручання в спецпристрій для зберігання цінностей або тих, що мають характерне контурне забарвлення, яке може свідчити про спрацювання спецпристрою для зберігання цінностей);

3) надриви або надрізи довжиною кожний понад 5 мм, що мають бути склеєні прозорою клейкою полімерною або за допомогою клею паперовою стрічкою у спосіб, який би не призводив до склеювання сусідніх банкнот у корінці;

4) отвори та проколи, відірвані краї або кути, площа кожного з яких більша ніж 10 мм^2 ;

5) банкноти, пошкоджені внаслідок дії хімічних речовин, води, вогню та/або з утраченими частинами (отворами), що зберегли цілу частину, площа якої не менше ніж 55% початкової площі банкноти;

6) банкноти, розірвані (розрізані) на дві частини, включаючи склеєні, на яких збереглись обидва однакові серійні номери, і загальна площа цих частин є не меншою, ніж 55% початкової площі банкноти, що мають бути склеєні прозорою клейкою полімерною або за допомогою клею паперовою стрічкою у спосіб, який би не призводив до склеювання сусідніх банкнот у корінці;

7) банкноти, складені (склеєні) з двох суміжних частин різних банкнот одного номіналу та дизайну, якщо одна з частин має не менше ніж 50% початкової площі, а

загальна площа цих частин становить не менше ніж 98% початкової площі банкноти, мають бути склеєні прозорою клейкою полімерною або за допомогою клею паперовою стрічкою у спосіб, який би не призводив до склеювання сусідніх банкнот у корінці;

8) забруднення, плями, написи, відбитки штампів/печаток, крім штампів або написів про погашення “до обміну”, “неплатіжна” (уключаючи видимі під дією ультрафіолетових променів) площею кожні понад 400 мм², колір яких контрастує з кольором навколишнього зображення або навколишньої незадрукованої ділянки банкноти (за винятком банкнот, зафарбованих спеціальним розчином унаслідок несанкціонованого втручання в спецпристрій для зберігання цінностей або тих, що мають характерне контурне забарвлення, яке може свідчити про спрацювання спецпристрою для зберігання цінностей);

9) банкноти, які внаслідок забруднення мають свічення під дією ультрафіолетових променів по всій площині банкноти (за винятком банкнот, зафарбованих спеціальним розчином унаслідок несанкціонованого втручання в спецпристрій для зберігання цінностей або тих, що мають характерне контурне забарвлення, яке може свідчити про спрацювання спецпристрою для зберігання цінностей);

10) банкноти, оброблені спеціальними хімічними реактивами під час проведення оперативних заходів чи слідчих дій;

11) заламіновані банкноти;

12) банкноти, розірвані (розрізані) на дві частини, включаючи склеєні, на яких немає хоча б одного серійного номера, і загальна площа цих частин є не меншою, ніж 55% початкової площі банкноти;

13) банкноти, розірвані (розрізані) на три або більше частин, включаючи склеєні;

14) банкноти, пошкоджені під час надзвичайного режиму;

15) банкноти, значно пошкоджені внаслідок дії хімічних речовин, води, вогню та/або мають свічення під дією ультрафіолетових променів, деструкцію та обуглення паперу на окремих ділянках або по всій площі банкноти, і площа яких під час приймання та оброблення менша чи може стати меншою, ніж 55% початкової площі банкноти, або внаслідок чого створилася цілісна група пошкоджених банкнот, яку неможливо розділити;

16) банкноти, забруднені хімічними та радіоактивними речовинами, будь-якими токсичними органічними субстанціями, що впливають або за певних умов можуть негативно впливати на здоров'я людини;

17) банкноти, зафарбовані спеціальним розчином унаслідок несанкціонованого втручання в спецпристрій для зберігання цінностей або мають характерне контурне забарвлення, що може бути наслідком спрацювання спецпристрою для зберігання цінностей (далі – банкноти, зафарбовані спеціальним розчином унаслідок несанкціонованого втручання в спецпристрій для зберігання цінностей).

Для визначення загальної площі банкноти, що зберіглася, застосовується сітка для визначення загальної збереженої площі банкноти (додаток 1).”;

“10. Національний банк в сумі, яка менше суми порогової фінансової операції відповідно до Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про запобігання), зобов’язаний з дотриманням вимог законодавства України приймати від фізичних та юридичних осіб зношені монети, що зазначені в пункті 9 розділу II цих Правил, та зношені банкноти з ознаками зношення або пошкодження, що зазначені в підпунктах 1-10 пункту 8 розділу II цих Правил, для обміну на придатні до обігу банкноти (монети).

Банк з дотриманням вимог, визначених у пункті 22 розділу III цих Правил, зобов’язаний приймати від фізичних та юридичних осіб зношені монети, що зазначені в пункті 9 розділу II цих Правил, та зношені банкноти з ознаками зношення або пошкодження, що зазначені в підпунктах 1-10 пункту 8 розділу II цих Правил, за всіма видами платежів, для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви, виконання платіжних операцій та обміну на придатні до обігу банкноти (монети).

Юридичні особи зобов’язані без будь-яких обмежень приймати зношені монети, що зазначені в пункті 9 розділу II цих Правил, та зношені банкноти з ознаками зношення або пошкодження, що зазначені в підпунктах 1-4 пункту 8 розділу II цих Правил, за всіма видами платежів та для виконання платіжних операцій, а небанківські фінансові установи, національний оператор поштового зв’язку також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви.”;

5) пункт 11 виключити;

6) пункти 12, 13 викласти в такій редакції:

“12. Національний банк в сумі, яка менше суми порогової фінансової операції відповідно до Закону про запобігання, зобов’язаний з дотриманням вимог законодавства України приймати від фізичних та юридичних осіб, банків, інкасаторських компаній/компаній з оброблення готівки для проведення досліджень відповідно до вимог Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні,

затвердженої постановою Правління Національного банку України від 25 вересня 2018 року № 103 (зі змінами) (далі – Інструкція № 103):

1) зношені банкноти з ознаками зношення або пошкодження, що зазначені в підпунктах 11-14 пункту 8 розділу II цих Правил;

2) банкноти (монети) з дефектами виробника.

Національний банк за результатами досліджень, здійснених за допомогою обладнання для контролю за ознаками справжності та платіжності банкнот (монет), оформляє акт, на підставі якого банкноти (монети) можуть бути визнані платіжними, з дефектами виробника, неплатіжними, навмисно пошкодженими з метою вчинення кримінального правопорушення, пошкодженими під час надзвичайного режиму чи підробленими.

Національний банк не відшкодовує підроблені та неплатіжні банкноти (монети).

13. Банк з дотриманням вимог, визначених у пункті 22 розділу III цих Правил, інкасаторська компанія/компанія з оброблення готівки зобов'язані вилучати і передавати як сумнівні для проведення досліджень до Національного банку відповідно до вимог Інструкції № 103:

1) зношені банкноти з ознаками зношення або пошкодження, що зазначені в підпунктах 11-14 пункту 8 розділу II цих Правил;

2) банкноти (монети) з дефектами виробника.”;

7) у пункті 14:

абзац перший викласти в такій редакції:

“14. Національний банк в сумі, яка менше суми порогової фінансової операції відповідно до Закону про запобігання, зобов'язаний з дотриманням вимог законодавства України приймати від фізичних та юридичних осіб за заявою (додаток

2) зношені банкноти з ознаками зношення або пошкодження, що зазначені в підпунктах 15, 16 пункту 8 розділу II цих Правил.”;

у абзаці другому цифри “13”, “11” замінити відповідно цифрами “16”, “8”;

у підпункті 3 слово “значно” виключити;

абзац восьмий викласти в такій редакції:

“Національний банк проводить дослідження банкнот, зазначених у підпункті 3 пункту 14 розділу II цих Правил, на підставі заяви, довідки про вилучення (прийняття) банкнот (монет) для дослідження, форма якої встановлена Інструкцією № 103, та акта про обстеження пошкоджених банкнот.”;

8) у пункті 15:

у абзаці першому слова та цифри “зобов’язані приймати від фізичних та юридичних осіб для дослідження банкноти, зазначені в підпунктах 12, 13 пункту 11 розділу II цих Правил, за заявою (додаток 2)” замінити словами та цифрами “з дотриманням вимог, визначених у пункті 22 розділу III цих Правил, зобов’язані приймати від фізичних та юридичних осіб для дослідження за заявою (додаток 2) зношені банкноти з ознаками зношення або пошкодження, що зазначені в підпунктах 15, 16 пункту 8 розділу II цих Правил”;

у абзаці другому цифри “13”, “11” замінити відповідно цифрами “16”, “8”;

абзац третій викласти в такій редакції:

“Банки/уповноважені банки не обстежують такі банкноти, пакують їх з максимальним збереженням цілісності (перерахування та/або пакування таких банкнот доцільно здійснювати в захисних латексних рукавичках або за допомогою пінцета) та передають як сумнівні для проведення досліджень до Національного банку на підставі заяви, в якій зазначено, що суму та кількість прийнятих банкнот визначено в умовній оцінці одна гривня, довідки про вилучення (прийняття) банкнот (монет) для дослідження та опису банкнот (монет) національної валюти, які надсилаються на дослідження з позабалансового рахунку, форма та порядок складання яких встановлені Інструкцією № 103.”;

9) абзац перший пункту 17 викласти в такій редакції:

“17. Національний банк, банки, інкасаторські компанії/компанії з оброблення готівки зобов’язані вилучати банкноти, ознаки пошкодження яких зазначені в підпункті 17 пункту 8 розділу II цих Правил, які надходять під час приймання готівки від фізичних і юридичних осіб або виявлені під час перерахування проінкасованої торгової виручки, інших надходжень готівки та передавати їх для проведення розслідувань та відповідних досліджень до правоохоронних органів.”;

10) у пункті 18:

абзац перший викласти в такій редакції:

“18. Національний банк, банки, інкасаторські компанії/компанії з оброблення готівки зобов’язані вилучати банкноти, пошкоджені під час надзвичайного режиму, які надходять під час приймання готівки від фізичних і юридичних осіб або виявлені під час перерахування проінкасованої торгової виручки, інших надходжень готівки.”;

пункт після абзацу першого доповнити новим абзацом другим такого змісту:

“Банки, інкасаторські компанії/компанії з оброблення готівки зобов’язані передавати такі банкноти як сумнівні для проведення досліджень до Національного банку відповідно до вимог Інструкції № 103.”.

У зв’язку з цим абзаци другий – шостий уважати відповідно абзацами третім – сьомим;

11) у пункті 19:

у абзаці першому:

слово “Банки” замінити словами “Національний банк, банки”;
 слово та цифри “пунктів 10, 12” замінити словом та цифрами “пункту 10”;
 у абзаці другому слово “Банки” замінити словами “Національний банк, банки”;

12) абзаци перший, другий пункту 20 викласти в такій редакції:

“20. Юридичні особи не мають права приймати неплатіжні банкноти (монети), недійсні банкноти (монети), банкноти (монети), які вилучені з обігу та перестали бути законним засобом платежу, за всіма видами платежів та для виконання платіжних операцій, а банки, небанківські фінансові установи, національний оператор поштового зв’язку, інкасаторські компанії/компанії з оброблення готівки також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви.

Національний банк в сумі, яка менше суми порогової фінансової операції відповідно до Закону про запобігання, а банки/уповноважені банки, з дотриманням вимог, визначених у пункті 22 розділу III цих Правил, зобов’язані обмінювати банкноти (монети), вилучені Національним банком з обігу, якщо вони відповідають вимогам, установленим у пунктах 6, 8, 9 розділу II цих Правил, на придатні до обігу банкноти (монети), що перебувають в обігу.”.

3. У розділі III:

1) у пункті 21:

у абзаці першому слово “переказів” замінити словами “виконання платіжних операцій”;

підпункт 2 викласти в такій редакції:

“2) з метою запобігання подальшому пошкодженню банкноти зношені/пошкоджені банкноти склеювати клейкою прозорою полімерною стрічкою та/або наклеювати за потреби на прозорий папір/клейку прозору полімерну стрічку, залишивши місце для відповідних написів/штампів.”;

у абзаці п’ятому слово “значно” виключити.

2) у пункті 22:

у підпункті 2 слова “нормативно-правовим актом Національного банку з питань організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні” замінити словом та цифрами “Інструкцією № 103”;

пункт доповнити новим абзацом такого змісту:

“Банк зобов’язаний здійснювати належну перевірку клієнта, уключаючи ідентифікацію та верифікацію клієнта/представника клієнта у випадках та в порядку, визначених законодавством України з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, якщо сума банкнот (монет), що надаються за всіма видами платежів, для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви, виконання платіжних операцій, для проведення досліджень та обміну на

придатні до обігу банкноти (монети) відповідно до пунктів 10, 13, 15, 20 розділу II цих Правил, перевищує порогову суму відповідно до Закону про запобігання.”.

4. У додатках до Правил:

1) у відмітці додатка 1 цифри “11” замінити цифрою “8”;

2) у заголовку, пункті 1 та підпункті 2 пункту 5 додатка 3 слово “значно” виключити.